

2. Карамушка Л. М. Психічне здоров'я особистості під час війни: як його зберегти та підтримати : Метод. рекомендації. Київ: Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України, 2022. 52 с.
3. Титаренко Т. М. Технології відновлення психологічного здоров'я особистості в умовах війни: комплексний підхід / Т. М. Титаренко // Наукові студії із соціальної та політичної психології. - 2019. - Вип. 43. - С. 54-62.
4. World Health Organization. «Mental health: strengthening our response». URL.: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-strengthening-our-response>

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ПРАЦІВНИКІВ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ СЛУЖБИ

Ранюк Т.О.

Студентка факультету психології і соціальної роботи

ПНПУ імені В.Г.Короленка

tomaraniuk0605@gmail.com

Гончарова Н.О.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка,

goncharova.poltava@gmail.com

Актуальність теми. У сучасному світі професія бухгалтера є однією з найбільш затребуваних та суспільно значимих, що має на увазі визнання і прийняття на себе обов'язки діяти в інтересах суспільства. Професійні бухгалтери працюють практично у всіх галузях економіки - в бухгалтерських та аудиторських фірмах, на великих, середніх і малих підприємствах, займаються приватною практикою в комерційних, промислових і фінансових компаніях, некомерційних організаціях та в державних установах. Крім того, вони працюють в якості внутрішніх або незалежних аудиторів чи консультантів на підприємствах, що відносяться до різних спеціалізованих галузей. Значно зросли вимоги ринку праці до цих фахівців. І для успішної кар'єри вже не достатньо бухгалтерських курсів, як це було 10-20 років тому, а необхідно мати вищу профільну освіту, володіти методологічними засадами бухгалтерського обліку та фінансів, досконально знати податкове законодавство, національні та міжнародні стандарти звітності. Потреби ринку вимагають спеціалізації бухгалтерів в тій чи іншій галузі економіки, знання всіх нюансів діяльності підприємства.

В реаліях нашого часу на багатьох українських підприємствах один бухгалтер здійснює ведення обліку та подання фінансової, статистичної, податкової та управлінської звітності. Крім того, працює з банками, держустановами, володіє знаннями в області бюджетування, фінансового аналізу та податкового планування. Бухгалтеру також необхідно контролювати організаційну структуру і документообіг компанії, відстежувати грошові та інформаційні потоки.

Робота бухгалтера пов'язана з наданням корисної інформації користувачам для прийняття рішень. У зв'язку з цим до професійних бухгалтерів висувають досить широке коло вимог, що впливають з обов'язків, які вони виконують. Вони займаються бухгалтерською та фінансовою звітністю, питаннями управління, оподаткуванням, інформаційними системами, корпоративними фінансами і інтелектуальними ресурсами[1, с. 34-38].

Бухгалтерська інформація являє собою важливий аспект діяльності установи. Її користувачами є власники бізнесу, керівники та менеджери підприємств, держава. Для різних категорій користувачів на підприємстві формується інформаційна база в фінансовому, податковому та управлінському обліку. Керівник і менеджери, власники бізнесу можуть не володіти спеціальними знаннями в області бухгалтерського обліку і фінансів.

Проблемою вивчення синдрому «професійного вигорання» займалися як зарубіжні так і вітчизняні вчені: К.Маслач, С.Джексон, Г.Сельє, В.Бойко, Н.Водоп'янова, Л.Карамушка, Т.Зайчикова. Тому, на сьогоднішній день, є дуже важливим та актуальним вивчення психологічних аспектів «професійного вигорання» працівників бухгалтерської служби, корекція та профілактика.

Мета розвідки. Мета дослідження - теоретично обґрунтувати, експериментально виявити психологічні аспекти «професійного вигорання» працівників бухгалтерської служби, розробити корекційну програму щодо попередження та подолання синдрому «професійного вигорання».

Завдання дослідження полягають у наступному: 1) аналіз теоретичних концепцій синдрому «професійного вигорання» працівників бухгалтерської служби; 2) визначення основних закономірностей, чинників, умов виникнення та перебігу синдрому «професійного вигорання»; 3) розгляд шляхів та напрямків щодо профілактики професійного вигорання працівників бухгалтерської служби.

Основні результати та висновки дослідження. Бухгалтерія безпосередньо пов'язана з урахуванням наявності, надходження, витрати великої кількості товарно-матеріальних цінностей і грошових коштів, що належать власникам бізнесу, засновникам підприємств та установ, державі, різним фізичним і юридичним особам. Норми закону при цьому відіграють дуже важливу роль.

Професійна діяльність бухгалтера полягає не тільки в задоволенні потреб роботодавця або власника, на професійні правила і стандарти бухгалтерського обліку значний вплив мають інтереси суспільства. Суспільство в даному випадку ототожнюється із зацікавленими користувачами інформації, що є продуктом праці бухгалтера[1, с. 23-28].

Відмінною особливістю облікової професії є необхідність визнання нею відповідальності перед клієнтами, кредиторами, урядом, роботодавцями, особами, які працюють за наймом, інвесторами, всім діловим бухгалтерським співтовариством. Вони покладаються на професійну компетентність, об'єктивність і чесність бухгалтерів, їх відповідальність за дотримання норм закону[3, с. 53-58].

Складаючи і підтверджуючи фінансову звітність, на яку покладаються інвестори та інші зацікавлені особи, професійні бухгалтери[4, с. 48-52]:

- забезпечують ефективний розподіл і управління ресурсами в приватному і державному секторах. Вони контролюють дотримання законодавства при здійсненні фактів господарського життя в організації і сторонніми фізичними та юридичними особами;
- забезпечують діяльність фінансового ринку і ринку капіталів, а через них і виробництво товарів і послуг;
- сприяють зростанню економіки країни і, в кінцевому результаті, зростання добробуту суспільства.

У вивченні чинників вигорання виділяють три найпоширеніші підходи: інтерперсональний, у межах якого основною детермінантою вигорання вважається міжособистісна взаємодія на рівні «професіонал-суб'єкт діяльності»; індивідуальний, де основною детермінантою вигорання розглядаються особливості емоційної та мотиваційної сфер особистості; організаційний, у межах якого причиною вигорання визначаються чинники професійного середовища (особливості організаційної структури, режим діяльності, стиль керівництва та ін.). Проте жоден із цих підходів не відображає повної картини чинників вигорання[4; 5].

В.О. Орел пропонує таку робочу схему чинників впливу на вигорання [5, с. 43-47]:

–індивідуальні чинники (соціально-демографічні характеристики, вік, стать, рівень освіти, сімейний стан, стаж роботи);

–особистісні особливості (витривалість, локус контролю, стиль опору, самооцінка, тривожність, екстраверсія, професійна мотивація, ціннісні орієнтації, рівень домагань, когнітивні процеси, здібності та інтелект);

–організаційні чинники (умови роботи, робоче перевантаження, дефіцит часу, тривалість робочого дня, зміст праці, кількість клієнтів, гострота проблем клієнтів, глибина контакту з клієнтом, участь у прийнятті рішень, самостійність у своїй роботі, зворотний зв'язок);

–соціально-психологічні (рольовий конфлікт і рольова амбівалентність, соціальна підтримка, зворотний зв'язок).

Вигорання – не одномоментний процес; він розвивається поступово, процесуально. Розглядаючи вигорання як процес, Д. Етціон вказує на те, що воно починається без попередження, до конкретного моменту розвивається повільно, латентно, а потім раптово й несподівано у людини з'являється відчуття виснаження. При цьому вона сама неспроможна пов'язати це руйнівне переживання з певною конкретною стресовою подією [2, с.22-25].

Професійне вигорання особистості – це соціально-психологічний феномен, зумовлений синдромом фізичного, розумового та емоційного виснаження, що призводить до розвитку негативної самооцінки, байдужого ставлення до професійної діяльності, деперсоналізації [3, с. 158-160].

На підставі аналізу наукової літератури виявлено такі симптоми

професійного вигорання за локусом прояву: соматичні, афективні, когнітивні, мотиваційні, поведінкові та чинники його формування і розвитку: об'єктивні (соціально економічні, організаційно-управлінські, специфічно-професійні, соціально психологічні) й особистісні (фізіологічні, психологічні, екзистенційні).

Нами виокремлено групу чинників, які безпосередньо чи опосередковано зумовлюють професійне вигорання: організаційні та індивідуально-особистісні фактори діяльності, зокрема її ефективність, задоволеність нею, ідентифікація із професійною групою, мотиви діяльності, стан здоров'я [2; 3].

Можна зробити висновок, що професійне вигорання у бухгалтерській діяльності – це результат негативного впливу професійної діяльності на поведінку та мислення, порушення їх психологічної структури, що призводить до звуження кола інтересів і потреб до суто професійних; це домінування у працівників бухгалтерської служби особистісних якостей та оцінювання об'єктивної дійсності крізь призму професійних інтересів. Водночас професійне вигорання спричиняє незадоволеність собою як професіоналом. І, як наслідок, - поява деперсоналізації особистості, професійний цинізм як форма виявлення професійної деформації бухгалтера, підвищення загального рівня напруги і виникнення резистенції та виснаження.

Узагальнюючи вище сказане, відзначимо, що проведений теоретичний аналіз психологічних особливостей професійного вигорання працівників бухгалтерської служби підтверджує, що це – індивідуальний процес, причинами якого є поєднання комбінації суб'єктивних та об'єктивних чинників бухгалтерської служби, які залежать від особистісних якостей фахівця, індивідуальної системи професійного розвитку та соціальної взаємодії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бондарчук О. І., Карамушка Л. М., Москальова А. С. Психологічні умови попередження професійного стресу та професійного вигорання керівників освітніх організацій : спецкурс для слухачів очнодистанційної форми навчання в системі післядипломної педагогічної освіти. Київ, 2015. 48 с.
2. Бещук-Венгерська Н. В. Профілактика синдрому професійного вигорання у педагогів : методичний посібник. Вінниця, 2015. 110 с.
3. Білуха М.Т. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. Київ, 2003. 692 с.
4. Валуєв Б.І. Теоретичні основи бухгалтерського обліку: Навчальний посібник. Київ, 2002. 214 с.
5. Профілактика професійного вигорання працівників соціальної сфери: метод. рекомендації. [за заг. ред. канд. мед. наук М. Л. Авраменка]. Луцьк, 2008. 53 с.
6. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 року №996-XIV.